

अनुसूची २

(दफा ४ तथा अनुसूची-१ को भाग-२ सँग सम्बन्धित)

चौरजहारी नगरपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड : ४

संख्या : २८

मिति : २०७७/१२/३१

भाग-२
चौरजहारी नगरपालिका

प्रमाणित मिति :- २०७७/१२/३१

फोहरमैला व्यवस्थापन नियमावली, २०७७

प्रस्तावना : फोहोरमैलालाई नगरको आर्थिक तथा प्राकृतिक स्रोतको रूपमा स्वीकार गर्दै जैविक फोहोरको प्रयोग, पुनः प्रयोग, चक्रीय प्रयोग, प्रशोधन एवं विसर्जन गरी नगर क्षेत्रभित्र फोहर मैलाको उचित र प्रभावकारी व्यवस्थापन गर्न तथा जनस्वास्थ्य एवं वातावरणमा पर्न सक्ने प्रतिकूल प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्दै स्वच्छ र स्वस्थ वातावरण कायम गरी स्वस्थ नागरिक सफा शहर निर्माणका लागि स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १०२ (१) बमोजिम नगर कार्यपालिकाबाट पारित गरी यो नियमावली बनाई जारी गरिएको छ ।

परिच्छेद- १

प्रारम्भिक

१. **संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ** : (१) यस नियमावलीको नाम “फोहरमैला व्यवस्थापन नियमावली, २०७७” रहेको छ ।

(२) यो नियमावली नगरसभाबाट पारित भएपछि तुरुन्त लागु हुनेछ ।

२. **परिभाषा** : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस नियमावली :-

- (क) “नगरपालिका” भन्नाले चौरजहारी नगरपालिकालाई सम्झनु पर्छ ।
- (ख) “नगर कार्यपालिका” भन्नाले चौरजहारी नगरपालिकाको नगर कार्यपालिकालाई सम्झनु पर्दछ ।
- (ग) “प्रमुख” भन्नाले चौरजहारी नगरको नगर प्रमुखलाई सम्झनुपर्छ ।
- (घ) “प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत” भन्नाले चौरजहारी नगरको प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत भै काम गर्ने अधिकारीलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ङ.) “समिति” भन्नाले चौरजहारी नगरपालिकाको फोहरमैला व्यवस्थापन समितिलाई सम्झनु पर्छ ।
- (च) “औद्योगिक प्रतिष्ठान” भन्नाले कुनै उद्योग, व्यवसाय वा सेवा सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले कानुन बमोजिम स्थापित कुनै कम्पनी, उद्योग, फर्म वा यस्तै प्रकृतिको निकाय समेतलाई सम्झनु पर्दछ ।
- (छ) “औद्योगिक फोहरमैला” भन्नाले औद्योगिक प्रतिष्ठानबाट निष्कासन हुने ठोस वा तरल हानिकारक, प्रदूषित, रासायनिक फोहरमैला जन्य वस्तुलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ज) “कन्टेनर” भन्नाले फोहरमैला संकलन वा व्यवस्थापन सहज गर्न निश्चित स्थानमा गर्न राखिएको सवारी साधन तथा भाँडो, वाल्टिन समेतलाई सम्झनु पर्छ ।
- (झ) “निष्कासन” भन्नाले फोहरमैला उत्पादन तथा प्रशोधन स्थलबाट नगरले तोकेको स्थानमा थुपार्ने, निकाल्ने तथा व्यवस्थापन गर्ने कार्य समेतलाई सम्झनु पर्छ ।
- (ञ) “संकलन केन्द्र” भन्नाले घरघरबाट निस्कने फोहरमैला संकलन गरी निर्धारित समयसम्म राख्न वा थुपार्न नगरले तोकेको स्थान सम्झनु पर्दछ । यस शब्दले घरघरमा फोहरमैला संकलन गर्न आउने नगरले तोकेको फोहरमैला संकलन वा फोहरमैला संकलन गर्ने साधन समेतलाई जनाउँछ ।
- (ट) “फोहरमैला” भन्नाले घरेलु फोहरमैला, औद्योगिक फोहरमैला, रासायनिक फोहरमैला, स्वास्थ्य सेवामा संलग्न संस्थाहरूबाट निष्कासन हुने फोहोर मैला, शिक्षण संस्था, पशु बधशाला समेतबाट निस्कने फोहरमैला वा हानिकारक फोहरमैला सम्झनु पर्दछ, र यस शब्दले प्रयोगमा नआउने तथा फालिएका वस्तु, सडे गलेका वस्तु र वातावरणमा ह्रास आउने गरी निष्कासन गरिएका वस्तुहरू लगायत अनाधिकृत सार्वजनिक स्थलमा टाँसिएका पोष्टर, पम्प्येट, व्यानर र नगरले सूचना प्रकाशन गरी फोहरमैला भनी तोकिएको अन्य वस्तु समेतलाई जनाउँछ । साथै नगरले व्यवस्थापन गर्ने भनी जिम्मेवारी लिई आएको मानव मलमुत्र व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य कार्यलाई समेत जनाउँछ ।
- (ठ) “प्रशोधन” भन्नाले फोहरमैलाको स्वरूप वा गुणमा परिवर्तन गरी अन्य कुनै उपयोगी वस्तु तयार गर्ने, मल, ग्यास, उर्जा वा अन्य वस्तु उत्पादन गरी फोहरमैलाको व्यवस्थापन गर्ने प्रक्रिया जनाउँछ ।
- (ड) “पुनःप्रयोग” भन्नाले नगरले समयसमयमा सूचना प्रकाशीत गरी संकलित फोहरमैलालाई पुनःप्रयोग गर्न मिल्ने गरी तोकिएको व्यवस्थापकीय कार्यलाई जनाउँछ ।

(ढ) “फोहरमैला संकलन” भन्नाले फोहरमैला उत्पादन हुने श्रोत स्थलबाट उठाउने, घर-घरबाट संकलन गर्ने, सार्वजनिक स्थल बढार्ने, थुपार्ने, भारपात उखेल्ने तथा अनाधिकृत रूपमा सार्वजनिक स्थलमा टाँसिएका पोष्टर, व्यानर, पम्प्लेट हटाई संकलन गर्ने कार्य समेतलाई सम्भन्नु पर्दछ ।

(ण) “फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल” भन्नाले फोहरमैला विसर्जन वा प्रशोधन गर्नका लागि नगरले तोकेको निर्धारित स्थानलाई जनाउछ ।

(त) “विसर्जन” भन्नाले फोहरमैलाको अन्तिम निष्कासन तथा व्यवस्थापन गर्ने कार्य सम्भन्नुपर्दछ ।

(थ) “सामुदायिक संस्था” भन्नाले मुनाफा रहित उद्देश्यले समुदायको हितको लागि प्रचलित कानून बमोजिम स्थापित र सहभागितामूलक टोल विकास संस्था तथा उपभोक्ता समूह, आमा समूह, महिला समूह, क्लबहरु एवम् संगठित संस्था, सहकारी संस्था र गैर सरकारी संस्था समेतलाई सम्भन्नुपर्दछ ।

(द) “फोहरमैला संकलन तथा ढुवानी साधन” भन्नाले नगरले फोहरमैला संकलन तथा व्यवस्थापन र ढुवानी गर्ने प्रयोजनका लागि प्रयोग गरिने सवारीसाधन, उपकरण, यन्त्र समेतलाई जनाउछ ।

(ध) “तोकिएको वा तोकिए बमोजिम” भन्नाले यस नियमावली अन्तर्गत बनेको विनियमावलीमा तोकिएको वा तोकिए बमोजिम कार्य समेतलाई सम्भन्नुपर्दछ ।

परिच्छेद-२

फोहरमैला उत्पादन, संकलन, न्यूनीकरण तथा निष्कासन सम्बन्धी व्यवस्था

३. फोहरमैला व्यवस्थापनमा नगरको मुख्य जिम्मेवारी रहने : (१) फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि व्यवस्थापन स्थल, प्रशोधन प्लान्ट, पुनःप्रयोग, कम्पोष्ट प्लान्ट, वायोग्यास प्लान्ट लगायत फोहरमैलाको संकलन, अन्तिम विसर्जन तथा प्रशोधन वा पुनःप्रशोधनका लागि आवश्यक पर्ने पूर्वाधार तथा संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालन गर्ने मुख्य जिम्मेवारी नगरको हुनेछ ।

(२) फोहरमैला संकलन केन्द्र वा कुनै स्थानमा फालिएको वा राखिएको फोहरमैला वा सरसफाईको सिलसिलामा जम्मा भएको फोहरमैलाको आवश्यक प्रबन्ध गर्ने वा प्रयोग गर्ने जिम्मेवारी नगरको हुनेछ ।

(३) उपनियम (१) र (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि हानिकारक फोहरमैला, स्वास्थ्य संस्थाबाट निष्कासन हुने फोहरमैला वा औद्योगिक फोहरमैलाको प्रशोधन र व्यवस्थापन गर्ने दायित्व निर्धारित मापदण्डको अधिनमा रही त्यस्तो फोहरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति वा निकायको हुनेछ ।

(४) कुनै उद्योग वा स्वास्थ्य संस्थाबाट निष्काशित हुने फोहरमैलाबाट, रासायनिक तथा हानीकारक फोहरमैला सम्बन्धित औद्योगिक वा स्वास्थ्य संस्थाले प्रशोधन गरी बाँकी रहेको अन्य फोहरमैलाको व्यवस्थापन गरिदिन नगरलाई अनुरोध गरेमा वा नगरले निर्माण गरेको फोहरमैलास्थल प्रयोग गर्न

माग गरेमा नगरले निर्धारण गरे बमोजिमको सेवा शुल्क लिई फोहरमैलाको व्यवस्थापन गरिदिन वा फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रयोग गर्न दिन सक्नेछ ।

४. फोहरमैलाको उत्पादन कम गर्ने : (१) कुनै व्यक्ति, संस्था वा निकायले कुनै काम कारवाही गर्दा फोहरमैला उत्पादन हुने कार्य यथासक्य कम गर्नु पर्नेछ ।

(२) आफ्नो क्षेत्रभित्र विसर्जन हुन सक्ने फोहरमैलाको विसर्जन वा पुनः प्रयोगको व्यवस्था मिलाई बाँकी फोहरमैला मात्र निष्कासन गरी फोहरमैलाको परिणामलाई घटाउनु प्रत्येक व्यक्ति, संस्था वा निकायको दायित्व हुनेछ ।

५. फोहरमैलाको पृथकीकरण : (१) नगरले जैविक, अजैविक वा अन्य प्रकारका फोहरमैलालाई स्रोतमा नै विभाजन गरेर छुट्टाउने गरी तोक्न सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम नगरले तोकिए बमोजिम फोहरमैलालाई विभिन्न तहमा छुट्ट्याई संकलन केन्द्रसम्म पुऱ्याउने दायित्व त्यस्तो फोहरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति, संस्था वा निकायको हुनेछ । यसको लागि नगरले आवश्यक प्रविधि, मालसामान, उपकरण, कन्टेनर आदि उपलब्ध गराउन सक्नेछ ।

६. फोहरमैलाको निष्कासन : (१) फोहोर मैला निष्कासनको समय, स्थान र तरिका नगरले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

(२) हानिकारक फोहरमैला वा रासायनिक फोहरमैला उत्पादन गर्ने व्यक्ति, संस्था वा निकायले त्यस्तो फोहरमैला तोकिए बमोजिम व्यवस्थापन गर्नुपर्नेछ ।

(३) हानिकारक वा रासायनिक फोहरमैला असुरक्षित रूपमा संकलन केन्द्रमा निष्कासन गर्न पाइने छैन ।

७. संकलन केन्द्र तोक्ने : (१) नगरले फोहरमैलालाई ब्यवस्थित रूपमा संकलन गर्न प्रत्येक टोल वा बस्तीमा संकलन केन्द्र तोक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम संकलन केन्द्र तोक्दा सकेसम्म टोल वा बस्तीमा सबैलाई पायक पर्ने गरी वातावरणीय रूपले उपयुक्त स्थान तोक्नेछ ।

८. फोहरमैलाको ढुवानी : (१) संकलन केन्द्रमा जम्मा भएको फोहरमैलालाई फोहरमैला व्यवस्थापन स्थलसम्म ढुवानी गर्ने दायित्व नगर वा नगरबाट अनुमति प्राप्त गरेको व्यक्ति, संस्था वा निकायको हुनेछ ।

(२) फोहरमैला ढुवानी गर्दा तोकिए बमोजिमको ढुवानी साधन प्रयोग गर्नुपर्ने छ । यस्तो साधन तोक्दा तौल, क्षमता, तरिका, सडकको क्षमता तथा वातावरणमा पर्न सक्ने प्रभाव समेतलाई विचार गरी तोकिनेछ ।

(३) फोहरमैला ढुवानी गर्दा नगरले नियम ५ बमोजिम स्रोतमा छुट्टाई निष्कासन तथा संकलन गरिएको फोहरमैलाको अलग-अलग ढुवानी गर्नुपर्नेछ ।

९. फोहरमैलाको न्यूनीकरण, पुनः प्रयोग तथा पुनः चक्रीय प्रयोग प्रशोधन : नगरले फोहरमैला न्यूनीकरण, प्रयोग, पुनः प्रयोग तथा चक्रीय प्रयोग वा प्रशोधनलाई प्रोत्साहन गर्न समन्वयात्मक व्यवस्था मिलाउने छ । यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन सम्बन्धी प्रक्रिया तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद- ३

फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल सम्बन्धी व्यवस्था

१०. फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल : (१) नगरले आफ्नो क्षेत्रभित्र संकलन भएको फोहरमैलालाई व्यवस्थापन तथा स्थायी रूपमा विसर्जन गर्नका लागि वातावरण सम्बन्धी प्रचलित कानूनको अधिनमा रही फोहरमैला व्यवस्थापन तथा प्रशोधन स्थल तोक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल तोक्नको लागि नगर क्षेत्रमा उपयुक्त विसर्जन स्थल नभएमा वा भएपनि उपयुक्त नभएमा भाडामा लिई वा खरिद गरी व्यवस्थापन स्थल तोक्न सक्नेछ ।

(३) नगरले उपनियम (१) र (२) बमोजिम फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल तोक्नका लागि विसर्जन स्थलको अभाव भएमा उपयुक्त जग्गाको छनौट गरी उपलब्ध गराउनका लागि प्रदेश वा संघीय सरकार समक्ष अनुरोध गर्न सक्नेछ ।

(४) नगरले अर्को कुनै एक वा सोभन्दा बढी स्थानीय तह समेतले संयुक्त रूपमा एउटै फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल प्रयोग गर्न उपयुक्त भएमा त्यस्ता स्थानीय तह बिच आवश्यक समन्वय गरी त्यस्तो स्थललाई सम्बन्धित स्थानीय तहहरूको लिखित सहमति र सर्तमा संयुक्त रूपमा प्रयोग गर्ने गरी व्यवस्था मिलाउन सक्नेछ ।

(५) नगरको फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य तोकिएको वातावरणीय मापदण्ड अनुरूप गर्नुपर्नेछ ।

(६) नगरले फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल क्षेत्रलाई आवश्यक परेमा वातावरणीय रूपले संवेदनशील क्षेत्र घोषणा गर्न सक्नेछ ।

(७) नगरले उपनियम (६) बमोजिमको क्षेत्रमा पशुपन्छी, जिवजन्तु तथा मानवको अनाधिकृत प्रवेशलाई रोक लगाउने, माटो, ढुंगा, गिट्टी र बालुवा निकाल्ने कार्यमा रोक लगाउनुको साथै वातावरण संरक्षण र त्यस्तो क्षेत्रको उचित व्यवस्थापनका लागि निर्देशिका जारी गरी लागु गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद- ४

फोहरमैला व्यवस्थापनमा निजी तथा सामुदायिक क्षेत्रको संलग्नता

११. अनुमति सम्बन्धी व्यवस्था : (१) यस नियमावली बमोजिम नगरको अनुमती नलिई सार्वजनिक स्थलमा फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी काम गर्न वा गराउन हुँदैन ।

(२) फोहरमैला व्यवस्थापन गर्न स्वदेशी वा विदेशी कम्पनी, संस्था वा निकायले देहायको विवरण खुलाई अनुमतिको लागि नगरमा निवेदन दिनुपर्नेछ ।

(क) फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्य योजना

(ख) फोहरमैला व्यवस्थापनको लागि आवश्यक जनशक्ति तथा प्रविधिको विवरण

(ग) तोकिए बमोजिमको अन्य विवरण ।

(३) नगरले उपनियम (२) बमोजिम पर्न आएको निवेदन उपर आवश्यक छानविन गरी अनुमति दिन सक्नेछ ।

(४) फोहरमैला व्यवस्थापन, प्रशोधन, प्रयोग, पुनः प्रयोग, चक्रीय प्रयोग र विसर्जनका लागि आवश्यक पर्ने प्रविधि स्वदेशमा उपलब्ध हुने अवस्था नदेखिएमा त्यस्तो प्रविधि उपलब्ध गराउन सक्ने गरी तोकिएको व्यक्ति वा संस्थालाई विदेशी कम्पनी मार्फत प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने गरी नगरले उपनियम (३) बमोजिम अनुमतिपत्र दिन सक्नेछ ।

(५) अनुमति सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१२. निजी क्षेत्रबाट फोहरमैला व्यवस्थापनको कार्य गराउन सकिने : (१) नगरले आवश्यकता अनुसार नियम ११ बमोजिम अनुमति प्राप्त निजी क्षेत्रका कम्पनी वा सामुदायिक क्षेत्रबाट नियम १३ बमोजिम प्रतिस्पर्धा गराई वा पूर्वाधार संरचनाको निर्माण तथा सञ्चालनमा निजी लगानी सम्बन्धी कानूनको आवश्यक प्रकृया अबलम्बन गरी आफ्नो क्षेत्रको फोहरमैला व्यवस्थापन गराउन सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम फोहरमैला व्यवस्थापन गर्दा निजी क्षेत्रका कम्पनीको हकमा देहायका सवै वा कुनै र सामुदायिक वा गैर सरकारी संघसंस्थाका हकमा देहायका कुनै काम गराउन सकिने छ ।

(क) फोहरमैला न्यूनीकरणका लागि जनचेतना अभिवृद्धि गराउने ।

(ख) फोहरमैला संकलन गर्ने ।

(ग) फोहरमैला ढुवानी गर्ने ।

(घ) फोहरमैलाको प्रयोग, पुनः प्रयोग, चक्रीय प्रयोग वा प्रशोधन गर्ने ।

(ङ) फोहरमैला विसर्जन गर्ने ।

(च) फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य काम गर्ने ।

१३. प्रतिस्पर्धा गराई फोहरमैला व्यवस्थापनको जिम्मा दिने छ : (१) नगरले नियम १२ बमोजिम निजी क्षेत्र वा सामुदायिक संस्थाबाट फोहरमैला व्यवस्थापन गराउँदा तोकिए बमोजिम प्रतिस्पर्धा गराई छनौट गरी जिम्मा दिनेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम छनौट गर्दा देहायका आधारमा गर्नुपर्नेछ ।

क) नगरलाई बुझाउन कबुल गरेको रकम ।

ख) फोहरमैलाबाट उर्जा शक्ति वा प्राङ्गारिक मल उत्पादन गर्ने क्षमता, पूँजी, प्रविधि र जनशक्तिको स्थिति ।

ग) आर्थिक तथा प्राविधिक क्षमता ।

घ) व्यवस्थापनमा प्रयोग गरिने प्रविधिको दिगोपन र वातावरणीय प्रभाव न्यूनीकरण ।

ङ) व्यवस्थापन करार गर्ने भए प्रस्ताव गरिएको व्यवस्थापन शुल्क ।

च) फोहरमैलाको प्रयोग, प्रशोधन, पुनः प्रयोग, चक्रीय प्रयोग गर्ने सम्बन्धमा भए नगरलाई बुझाउन मञ्जुर गरिएको रोयल्टी ।

(३) फोहर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धी अन्य व्यवस्था प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

(४) यस नियम बमोजिम फोहरमैला व्यवस्थापनको जिम्मा पाएको कम्पनी, संस्था वा निकायले नगरसँग गरेको सम्झौताको अधिनमा रही नियम १६ बमोजिमको शुल्क उठाउन सक्ने छ । (५) फोहरमैला व्यवस्थापनमा निजी तथा गैरसरकारी क्षेत्रको संलग्नता सम्बन्धी अन्य व्यवस्था तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

१४. फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल निर्माण तथा सञ्चालन गर्न स्वीकृत दिन सकिने : (१) निजी क्षेत्रबाट फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल, प्रशोधन स्थल, पुनः प्रयोग, स्थल, चक्रीय प्रयोग स्थल वा अन्य संयन्त्र निर्माण गरी सञ्चालन गर्न स्वीकृति माग गरेमा वातावरण तथा अन्य प्रचलित कानुनको अधिनमा रही त्यस्तो संयन्त्र निर्माण तथा सञ्चालनका लागि नगरले स्वीकृति दिन सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम निजी क्षेत्रबाट फोहरमैला व्यवस्थापन संयन्त्रको निर्माण तथा सञ्चालन गर्दा वातावरणीय मापदण्ड अनुरूप भए नभएको अनुगमन नगरले गर्नेछ ।

(३) यसरी अनुगमन गर्दा तोकिएको मापदण्ड अनुरूप नभए समयावधी तोकिएको मापदण्ड अनुरूप गर्न लगाउने र तोकिएको समयावधि भित्र मापदण्डको पालना नगरे त्यस्ता व्यक्ति, संस्था वा कम्पनीलाई दिएको स्वीकृत नगरले रद्द गर्न सक्नेछ ।

१५. सार्वजनिक निजी साभेदारीमा फोहरमैला व्यवस्थापन गर्न सकिने : (१) स्थानीय तहले प्रचलित कानूनको अधिनमा रही निजी क्षेत्र, सामुदायिक एवं गैर सरकारी संघ संस्थासँगको साभेदारीमा फोहरमैला व्यवस्थापनको कार्य, फोहरमैलाबाट उर्जा शक्ति वा प्राङ्गारिक मल उत्पादन गर्ने उद्योग सञ्चालन गर्ने सक्नेछ ।

(२) सामुदायिक वा गैर सरकारी संघ संस्थासँगको साभेदारीमा काम गर्दा फोहरमैला न्यूनीकरणको लागि जनचेतना अभिवृद्धि, फोहरमैला संकलन, ढुवानी, फोहरमैला व्यवस्थापन स्थलको व्यवस्थापन, उद्यान निर्माण र सौन्दर्यीकरण जस्ता कार्य गर्न गराउन सकिने छ ।

परिच्छेद- ५

फोहरमैला व्यवस्थापन सेवा शुल्क सम्बन्धी व्यवस्था

१६. सेवा शुल्क उठाउन सक्ने : (१) नगरले फोहरमैला व्यवस्थापन गरेवापत सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था वा निकायबाट तोकिए बमोजिमको सेवा शुल्क उठाउन सक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम शुल्कको निर्धारण फोहरमैलाको परिमाण, तौल तथा प्रकृति र तोकिएका अन्य आधारमा गरिने छ ।

(३) यस नियम बमोजिम निर्धारण गरिएको शुल्क नगरले वा तोकिएको संस्था वा निकाय मार्फत उठाउन सक्नेछ ।

(४) यस नियममा अन्यत्र जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि नियम १३ बमोजिम फोहरमैला व्यवस्थापन गर्न जिम्मेवारी पाएको व्यक्ति, संस्था वा निकायले नगरसँग भएको सम्झौता बमोजिम फोहरमैला व्यवस्थापन गरेवापत सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था वा निकायबाट सेवा शुल्क लिन सक्नेछ ।

(५) यस नियम बमोजिम फोहरमैला व्यवस्थापनबाट प्राप्त हुने आमदानी नगरले छुट्टै कोषमा जम्मा गर्नेछ । उक्त रकम फोहरमैला व्यवस्थापन, वातावरणीय संरक्षण तथा फोहरमैला व्यवस्थापन स्थलको विकासमा खर्च गर्न प्राथमिकता दिनुपर्नेछ ।

१७. सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्ने : (१) नगरले नियम १६ बमोजिम सेवा शुल्क नबुझाउने सेवाग्राहीको फोहरमैला सम्बन्धी सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्नेछ ।

(२) फोहरमैला व्यवस्थापन गर्न नियम १३ बमोजिम जिम्मेवारी पाएको व्यक्ति, संस्था वा निकायले नियम १६ को उपनियम (४) बमोजिमको सेवा शुल्क नबुझाउने सेवाग्राहीको फोहरमैला व्यवस्थापन

सम्बन्धी सेवा निलम्बन वा अन्त्य गर्न सक्नेछ । यसरी सेवा निलम्बन वा अन्त्य गरिएमा नगरलाई जानकारी दिनुपर्नेछ ।

(३) उपनियम (१) र (२) बमोजिम सेवाको निलम्बन वा अन्त्य गरिएको अवस्थामा आफ्नो घरबाट उत्पादन हुने फोहरमैलाको व्यवस्थापन सम्बन्धित व्यक्ति, संस्था वा निकाय आफैले गर्नुपर्नेछ । (४) सेवाग्राहीले नियम १६ बमोजिम बुझाउनु पर्ने सेवा शुल्क तथा अन्य शुल्क (जरीवाना) बुझाएमा निजलाई पुनः सेवा प्रदान गरिनेछ ।

परिच्छेद- ६

प्रदूषण नियन्त्रण तथा फोहरमैला व्यवस्थापन कार्यको अनुगमन सम्बन्धी व्यवस्था :

१८. प्रदूषण नियन्त्रण : (१) आफ्नो क्षेत्रभित्रबाट संकलित फोहरमैलाबाट सो क्षेत्रमा पर्न सक्ने प्रतिकूल वातावरणीय प्रभावलाई यथासक्य कम गरी प्रदूषण रहित ढंगले नेपाल कानून बमोजिम व्यवस्थापन गर्ने दायित्व नगरको हुनेछ ।

१९. फोहरमैला व्यवस्थापनको अनुगमन : (१) यस नगरले फोहरमैला व्यवस्थापन तथा निष्कासन कार्यको नियमित अनुगमन गर्नसक्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम अनुगमन गर्दा नगरले आवश्यक कार्य योजना बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

(३) उपनियम (१) बमोजिम अनुगमनमा खटिने व्यक्तिले अनुगमन पश्चात् सोको प्रतिवेदन नगर समक्ष दिनुपर्नेछ ।

(४) प्राप्त प्रतिवेदनमा औल्याइएका विषयहरूको सुधार तथा कार्यान्वयनका लागि नगरले आवश्यक व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ ।

(५) नगरले यस नियम बमोजिम अनुगमन गर्ने कार्यका लागि प्राविधिक सहितको छुट्टै संयन्त्र निर्माण गरी कार्यादेश दिन सक्नेछ ।

२०. फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल, प्रभावित क्षेत्रको आर्थिक, सामाजिक विकास तथा वातावरण संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था : (१) नगरले फोहरमैला व्यवस्थापन स्थल, प्रभावित क्षेत्रको आर्थिक, सामाजिक, भौतिक विकास तथा वातावरणीय संरक्षणको गुरुयोजना बनाई कार्यान्वयन गर्नेछ ।

(२) नगरले मूलतः देहायका क्षेत्रमा स्थानीय समुदायको सहभागितामा कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेछ,

क) सडक, विद्युत, खानेपानी तथा ढल, सरसफाई र वातावरण संरक्षण ।

ख) विद्यालय, स्वास्थ्य संस्थाको व्यवस्थापन र सञ्चालन ।

ग) प्रभावित क्षेत्रमा आर्थिक, सामाजिक रूपले पिछडिएका विपन्न वर्गको उत्थान तथा विकासका लागि आवश्यक कार्यक्रम ।

परिच्छेद-७

फोहरमैला व्यवस्थापन समिति सम्बन्धी व्यवस्था :

२१. फोहरमैला व्यवस्थापन समितिको गठन : (१) फोहरमैला व्यवस्थापनका सम्बन्धमा अवलम्बन गर्नुपर्ने नीति निर्धारण र अन्य आवश्यक कार्यहरूका लागि नगरमा एक फोहरमैला व्यवस्थापन समिति रहनेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिमको समितिमा देहायका सदस्यहरू रहनेछन् ।

क) नगरको प्रमुख वा प्रमुखले तोकेको व्यक्ति- अध्यक्ष

ख) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत - सदस्य

ग) वडा अध्यक्षहरू मध्येबाट नगर कार्यपालिकाले मनोनित गरेको कम्तिमा एक जना महिला सहित ३ जना- सदस्य

घ) स्थानीय उद्योग तथा वाणिज्यको क्षेत्रमा आवद्ध १ जना- सदस्य

ङ) नगर, स्वास्थ्य शाखाका प्रमुख - सदस्य

च) स्थानीय समाजसेवी १ जना- सदस्य

छ) फोहरमैला व्यवस्थापन, खानेपानी तथा सरसफाईको क्षेत्रमा कार्यरत संस्थाबाट १ जना -सदस्य

ज) योजना तथा शहरी विकास शाखा प्रमुख - सदस्य

झ) फोहरमैला व्यवस्थापनको क्षेत्रमा कार्यरत निजी तथा गैर सरकारी संस्थाको तर्फबाट नगरपालिकाले तोकेको १ जना-सदस्य

ञ) नगरले तोकेको फोहर मैला व्यवस्थापन सम्बन्धि विज्ञ एक जना - सदस्य

ट) नगरको सरसफाई शाखा प्रमुख - सदस्य सचिव

(३) उपनियम (२) को खण्ड (ग), (च) र (छ) (ज) बमोजिम मनोनित सदस्यको पदावधि २ वर्ष हुनेछ ।

२२. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार : समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार देहाय बमोजिम हुनेछ :-

(क) फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी आवश्यक नीति तर्जुमा गरी स्वीकृतिका लागि नगर कार्यपालिकामा पेश गर्ने ।

(ख) फोहरमैला व्यवस्थापन कार्यसंग सम्बद्ध निकायहरु बिच समन्वयको लागि नीतिगत व्यवस्था गर्ने ।

(ग) फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि नगरले शुल्क निर्धारण गर्दा आवश्यक पर्ने मापदण्ड तयार गरी नगर कार्यपालिकामा पेश गर्ने ।

(घ) फोहरमैला एकीकृत रुपमा व्यवस्थापन गर्न नगरले कुनै लगानी गर्नुपर्ने अवस्थामा त्यस्तो लगानी गर्नुपर्ने रकमको प्रतिशत निर्धारण गर्ने ।

(ङ) फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यमा कुनै अवरोध उत्पन्न भएमा सरोकारवाला पक्षहरूसंग छलफल गरी समाधान खोज्ने ।

(च) तोकिए बमोजिम अन्य काम गर्ने ।

२३. समितिको बैठक सम्बन्धी व्यवस्था : (१) समितिको बैठक ३ महिनामा कमिमा १ पटक समितिका अध्यक्षले तोकेको मिति, समय र स्थानमा बस्नेछ ।

(२) समितिको बैठकको अध्यक्षता समितिको अध्यक्षले गर्नेछन् र निजको अनुपस्थितिमा समितिको बैठकको अध्यक्षता दफा (२१) बमोजिम मनोनित वडा अध्यक्ष मध्ये जेष्ठ वडा अध्यक्षले गर्नेछन् ।

(३) समितिको बैठकको गणपूरक संख्या ५० प्रतिशत हुनेछ ।

(४) बैठकको निर्णय सामान्यतः सहमतिमा गरिनेछ । सहमति हुन नसकेमा बहुमतको आधारमा हुने छ । मत बराबर भएमा बैठकको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले निर्णायक मत दिनेछन् ।

(५) समितिले आवश्यक देखेमा फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कुनै विज्ञ वा पदाधिकारीलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

(६) समितिको निर्णय सदस्य सचिवले प्रमाणित गर्नेछन् ।

(७) बैठक सम्बन्धी अन्य कार्यविधि समिति आफैले निर्धारण गरे बमोजिम हुनेछ ।

परिच्छेद- ८

कसूर र दण्ड सजाय

२४. कसूर : कसैले देहायको कुनै काम गरेमा यस ऐन बमोजिम कसूर गरेको मानिनेछ ।

(क) नगरले तोकी दिएको समय र स्थान बाहेक अन्यत्र फोहरमैला निष्कासन गर्ने ।

- (ख) कन्टेनर वा फोहरमैला संकलन केन्द्रमा राखिएको फोहरमैला अनधिकृत तवरले प्रयोग गर्ने ।
- (ग) फोहरमैला संकलन केन्द्रमा राखिएको कन्टेनर योजनाबद्ध र नोक्सानी पु-याउने नियतले तोडफोड गर्ने क्षति पुऱ्याउने, राखिएको स्थलबाट हटाउने वा संकलन केन्द्रमा कुनै नोक्सानी पुऱ्याउने ।
- (घ) यस नियमावली बमोजिम नगर भित्र आपूर्ति हुने खानेपानीको मुहान, इन्टेक वरपर प्रदूषण गर्ने, अखाद्य चिजबस्तु फाल्ने, मरेको पशुपक्षी फाल्ने, लास जलाउने समेतका कार्य गरेमा अनुमति नलिई फोहरमैला व्यवस्थापनको कार्य गर्ने ।
- (ङ) नगरक्षेत्रभित्र सार्वजनिक रूपमा असर पार्ने गरी नदी, तालतलैया, नहर, पार्क, उद्यान, पोखरी, कुखुरा पालन, बंगुर पालन गरी वातावरण समेत प्रदूषण गरी फोहरमैला व्यवस्थापनको लागि प्रदान गरिएको अनुमति पत्रमा उल्लेखित शर्तहरू उल्लंघन गर्ने ।
- (च) फोहरमैला संकलन केन्द्र, कन्टेनर वा फोहरमैला थुपार्ने ठाउँमा कुनै किसिमको हानिकारक पदार्थ फाल्ने, राख्ने वा थुपार्ने ।
- (छ) घर, कम्पाउन्ड वा परिसरको फोहरमैला सडक वा अन्य सार्वजनिक स्थलमा जथाभावी राख्ने, फाल्ने वा थुपार्ने ।
- (ज) फोहोरबाट निस्कने दूषित पानी वा ढल चुहाई अन्य व्यक्तिको घर वा जग्गा वा सार्वजनिक स्थल प्रदूषित गराउने ।
- (झ) नगरले तोकेको स्थान बाहेक जनस्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पर्ने गरी सडक वा अन्य सार्वजनिक स्थानमा कुनै किसिमको हानिकारक फोहरमैला राख्ने, फाल्ने, थुपार्ने वा निष्कासन गर्ने ।
- (ञ) रासायनिक फोहरमैला, विषादी जन्य फोहोर, औद्योगिक फोहरमैला, स्वास्थ्य संस्था जन्य फोहरमैला वा हानिकारक फोहरमैला जथाभावि फाल्ने, राख्ने वा निष्कासन गर्ने ।
- (ट) फोहरमैला संकलन, ढुवानी तथा फोहरमैला व्यवस्थापनमा बाधा अवरोध सिर्जना गर्ने ।
- (ठ) फोहरमैला संकलन, ढुवानी तथा अन्तिम निष्कासन स्थलमा अवरोध, बन्द, घेराउ गर्ने वा फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यलाई प्रभावित तुल्याउन अन्य कुनै कार्य गर्ने ।
- (ड) स्रोतमै फोहरमैला पृथकीकरण नगरी नियम ५ को विपरीत फोहरमैला मिसाएर निष्कासन गर्ने ।
- (ढ) पशुपंक्षी र सो को लादी, प्वाँख, हड्डी तथा माछाको कत्ला आदि सार्वजनिक स्थल, सडक, गल्ली, चोकमा राख्ने, फाल्ने वा थुपार्ने ।
- (ञ) तोकेको स्थानभन्दा बाहेक अन्यत्र फोहरमैला राख्ने, फाल्ने वा थुपार्ने ।
- (ट) नगरले तोकेको अन्य अनधिकृत कार्य गर्ने ।

२५. सजाय : (१) नियम २४ को खण्ड (क) बमोजिमको कसुर गर्ने ब्यक्तिलाई देहाय बमोजिम जरिवाना गरी फोहरमैला उठाउँदा लाग्ने खर्च समेत निजबाट असुल उपर गरिनेछ ।

(क) पहिलो पटकको हकमा कसुरको मात्रा एवम् प्रकृति हेरी रु. एक हजार देखि ५ हजार सम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(ख) दोस्रो पटक रु. ५ हजारदेखि १० हजार सम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(ग) तेस्रो पटक वा सो भन्दा बढी प्रत्येक पटकको हकमा रु.१५ हजारका दरले जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(२) नियम २४ को खण्ड (ख) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई नगरले रु. ५ सयदेखि ५ हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(३) नियम २४ को खण्ड (ग) बमोजिम कसुर गर्नेलाई नगरले रु १५ हजार देखि ५० हजारसम्म जरिवाना गरी कन्टेनर वा संकलन केन्द्र व्यवस्थापन गर्न लाग्ने खर्च असुल उपर गर्न सक्नेछ ।

(४) नियम २४ को खण्ड (घ) र (ङ) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई रु. १५ हजारदेखि ५० हजारसम्म जरिवाना गरी अनुमति नलिएसम्म त्यस्तो कार्य गर्न रोक लगाउनेछ ।

(५) नियम २४ को खण्ड (च) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई नगरले रु. ५ हजार देखि १५ हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(६) नियम २४ को खण्ड (छ), (ज) र (ठ) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई नगरले रु.५ हजार देखि १५ हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(७) नियम २४ को खण्ड (झ) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई नगरले रु.३० हजार देखि ५० हजारसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

(८) नियम २४ को खण्ड (ञ) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई नगरले रु. ५० हजार देखि १ लाखसम्म जरिवाना गर्न सक्नेछ । सोही कसुर पुनः गरेमा पहिलो पटक गरेको जरिवानाको दोब्बर जरिवाना गरी प्रचलित कानून बमोजिम अनुमति रद्द गर्नका लागि सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउन सक्नेछ ।

(९) नियम २४ को खण्ड (ट) र (ठ) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई प्रचलित कानून बमोजिम दण्ड र जरिवाना गर्न सक्ने छ । (१०) नियम २४ को खण्ड (ड) बमोजिमको कसुर गर्नेलाई नगरले प्रत्येक पटक ५ सय रुपैया जरिवाना गर्न सक्नेछ ।

२६. सेवा सुविधा रोक्का गर्न सकिने : (१) यस नियमावली बमोजिम तोकिएको सेवा, शुल्क नबुझाउने वा बुझाउन अटेर गर्ने ब्यक्तिलाई नगरले उपलब्ध गराउने सेवा सम्बन्धी सिफारिस, सुविधाको अतिरिक्त विद्युत तथा टेलिफोन सेवा रोक्का गर्न तथा निजको नामको चलअचल सम्पत्तिको विक्री

रोक्का गर्न सम्बन्धित निकायमा लेखी पठाउन सक्नेछ । लेखिए बमोजिम कारवाही गर्नु अघि सम्बन्धित ब्यक्तिलाई सो सम्बन्धी कारवाहीको लिखित जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम लेखि आएमा त्यस्तो सेवा सुविधा रोक्नु सम्बन्धित निकायको कर्तव्य हुनेछ ।

२७. पुनरावेदन दिन सक्ने : नियम २५ बमोजिम गरेको सजायको निर्णयमा चित्त नबुझे पक्षले निर्णय भएको मितिले ३५ दिन भित्र सम्बन्धित जिल्ला अदालतमा पुनरावेदन गर्न सक्नेछ ।

परिच्छेद- ९

विविध

२८. स्वास्थ्य संस्थाजन्य फोहरमैला व्यवस्थापन : (१) स्वास्थ्य संस्था स्थापना गर्नका लागि प्रचलित कानुन बमोजिम अनुमति दिने निकायले अनुमति दिनु पूर्व फोहरमैला व्यवस्थापनको उपयुक्त व्यवस्था गरेर मात्र अनुमति दिनुपर्छ ।

(२) उपनियम (१) बमोजिम अनुमति दिँदा स्वास्थ्य संस्थाले फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धमा पालना गर्नुपर्ने विशेष सर्त वा कायम गर्नुपर्ने मापदण्ड तोक्न सक्नेछ ।

(३) उपनियम (१) र उपनियम (२) मा जुनसुकै कुरा लेखिएतापनि नगरले सार्वजनिक निजी साभेदारीका आधारमा एकीकृत स्वास्थ्य संस्था जन्य फोहरमैला व्यवस्थापन केन्द्र सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

२९. रासायनिक विषादी तथा मलमुत्र व्यवस्थापन सम्बन्धी ब्यवस्था : (१) रासायनिक विषादीको आयात गर्दा तोकिए बमोजिमको मापदण्डको अधिनमा रही गर्नुपर्ने छ ।

(२) समयावधि सकिएको रासायनिक विषादी तोकिएको मापदण्डको अधिनमा रही नष्ट गर्ने जिम्मेवारी सम्बन्धित ब्यक्ति वा संस्थाको हुनेछ ।

(३) सेप्टिकजन्य फोहोर तथा मल मुत्र व्यवस्थापन सम्बन्धी व्यवस्थापन नगरपालिकाले आफै वा प्रतिस्पर्धाको आधारमा सार्वजनिक निजी साभेदारीका आधारमा कुनै क्षेत्रलाई व्यवस्थापनको जिम्मा दिन सक्ने छ ।

(४) यस नियमावली लागुहुनभन्दा अगाडी भएका सम्भौताहरु यस नियमावली लागू भएको तीन महिना भित्र स्वतः खारेज हुनेछन् ।

३०. फोहरमैला व्यवस्थापन कोष : (१) नगरमा एक फोहरमैला व्यवस्थापन कोष रहने छ र उक्त कोषमा देहायका रकमहरु जम्मा गरिने छ ।

(क) नियम १६ वमोजिम प्राप्त हुने सेवा शुल्क वापतको रकम

(ख) नियम १३ वमोजिम प्राप्त हुने शुल्क रकम र रोयल्टी वापतको रकम ।

(ग) नियम २५ वमोजिम जरिवाना वापत प्राप्त हुने रकम ।

(घ) संघीय वा प्रादेशिक सरकारबाट फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुने अनुदान रकम ।

(ङ) नगरले निर्णय गरी उक्त कोषमा राख्ने भनी तोकेको रकम ।

(च) राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय संघ संस्था वा निकायबाट फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुने अनुदान र सहयोग रकम ।

(छ) खानेपानी तथा सरसफाइ उपभोक्ता संस्थाबाट प्राप्त हुने रकम ।

(ज) अन्य कुनैश्रोत वाट प्राप्त हुने रकम ।

(२) उपनियम (१) को खण्ड (च) वमोजिमको रकम प्राप्त गर्नको लागि संघीय सरकारको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।

(३) यस कोषको लेखा, खर्च प्रकृया र लेखापरीक्षण सम्बन्धी व्यवस्था नगरको अन्य कोष सरह हुनेछ ।

३१. फोहरमैला व्यवस्थापनमा संलग्न सामुदायिक, निजी साभेदारी निकायको अभिलेख राख्ने : (१) नगरले आफ्नो क्षेत्रभित्रको फोहरमैला व्यवस्थापनमा काम गर्ने सामुदायिक संस्थाहरुको अद्यावधिक विवरण राख्नेछ ।

(२) उपनियम (१) वमोजिम राखिने विवरणमा त्यस्ता संस्थाले काम गरिरहेको क्षेत्र र प्रकृति, जनशक्ति, आर्थिक तथा प्राविधिक स्रोत तथा अन्य आवश्यक विवरण समेत उल्लेख गर्न सकिनेछ ।

३२. स्वीकृत लिनुपर्ने : नगरले कुनै विदेशी संघसंस्था वा दातृ निकाय वा नागरिकसँग फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सहयोग लिन सक्नेछ ।

३३. पुरस्कार दिन सकिने : (१) फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि नवीनतम अवधारणाको विकास गर्ने, सो कार्यलाई प्रोत्साहन गर्ने तथा फोहरमैला व्यवस्थापन कार्यमा योगदान गर्ने व्यक्ति वा संस्थालाई नगरले सम्मान तथा उपयुक्त पुरस्कार प्रदान गर्न सक्नेछ ।

(२) यस नियमावलीको प्रतिकूल हुने गरी जथाभावी फोहरमैला राख्ने, थुपार्ने वा फाल्ने व्यक्तिको बारेमा प्रमाणसहित उजुरी दिने व्यक्तिलाई नगरले सम्मान एवं नगद पुरस्कार दिन सक्नेछ । ३४. नियम

बनाउने अधिकार : यस नियमावलीको उद्देश्य कार्यान्वयन गर्न नगरले आवश्यक विनियम बनाई लागु गर्न सक्नेछ ।

३५. मापदण्ड वा निर्देशिका जारी गर्न सक्ने : यस नियमावली अन्तर्गत बनेको विनियमावलीको अधिनमा रही नगरले फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि मापदण्ड तथा निर्देशिका बनाई जारी गर्न सक्नेछ ।

३६. प्रचलित कानून बमोजिम हुने : फोहरमैला सम्बन्धी विषयमा यस नियमावलीमा लेखिएका कुराहरुमा यसै बमोजिम र अन्य कुराहरुमा प्रचलित नेपाल कानून बमोजिम हुनेछ ।

आज्ञाले,

नाम : रामबहादुर के.सी.

प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत